

Erref. kodea: LAF-219-191 [43]

Izenburua: Hainbatetik jasotako lanak:

Iturriotz Urizar, Antonio: *Egizko gertaera bat 'Basotxarriak'*

EGIZKO GERTAERA BAT
"Basotxarrixak"

Jose Inasio, Azkoiti'tik mendietarontz aurkitzen dan errixka batean bizi zan. Urteetan berak bai irurogeitik gora, Euskalerriko sendi gei gelenak oi diran bezenbateko sendi zintzoaren buru baitzan, anbat seme-alabaz.

Gizon ixilla ta langillea Jose Inasio gurea. Gizon ixilla..i Auetxek dira itz bi, gure bazterrean edonor, naiz ta andikiena izan, anitz begirapenez gorai patzen dutenak. Ospe oitzaz iritxi zan Jose Inasio zartzarora.

Izendatu nai ez degun erri txiki artan ez zan beñere ezertxo gauza nabaririk ezagutu izan Jose Inasio'n urteetan. Bare, ixiltasunaren magalean zegian aurrera biziak an.

Baiña bein baten eldu zitzaien txerrenaren kaku-makua zirudian gertakaria, bere eragipen ziztriñaren pean agure jator ura nastu zuena. Dakusagun nola: Negumiña, egunbaño lodiago zegoen elurra, ez mendietan sollik, orobat beitieta aranaldeetan. Esnedunak eraman zuten errira, basurde izugarri baten oñatzak elurrean ekus izan zituztelako berria. Egia esan, barano aietako egoiliarrak aurretiaz e-tzuten inolazko basurde-agerketa orolmenik; eta esnedunak ziotenez, oñatz aiek a-dirazten zutenaren arauz ba'omen zeuzkan amar arru goititik pisti arek.

Alako albizteak aditurik, adoretu ziran erritxo artako mutil gazteak. Berealako baten eratu talde ausardia ta erabaki zuten biaramunean, eguna argitzean, basurdeari guda ematea. Errian zegoen ardandegi bakarra aipatu zuten biltzar-toki.

Eguna gabe bildu ziran eiztariak ardandegi artan, bakoitza bere iskilluaz; bat, aizkora zekarren; besteak, aitzurra; urrengoak, maliu erpin-geztaritu, ta ala.

Lekorean ari zan otz aundiari gogor egiteko ta goizaldian barneko arra dagan eraz illerazteko adarreko bat edo beste patar edaten zeudelarik, aurkeztu zitzaien Jose Inasio, bostortzekoa bizkarrean zekarrela. Arritu ziran mutil gazteak eta eretako batek zirautsan,

--Ene bada, Jose, zu ere gurekin al zatoz? Elurretan basurde billa ibiltzea ez ote lankizun zakarregia zure adiñerako?

Baiña agure adoretu ark atzian iñori jaramonik ere egin. Urbildu ardandegiko ugazabarengana ta agindu zion edontzi bete patar ateratzeko, sudurraz-bera zerion

dindirria eskumuturrez txukatzen zuen artean.

Eiztari taldea landaz aurrera zanean, elurra belaunetaz gora eltzen zitzakien. Jose Iñasio aurrenen zijoalarik, berak ikusi zituen, beste inork baño len, basurdearen oñatzak.

Aizak, Pello --ziotsan gazte batek bere aldemenekoari-- ez genuan gauza erraza, ordea, agure ori orrén kementsua zanik uste izatea.

Piztiaren elurtzako oñatzak eren ageri nabariez bidatzen zituztela, anbat ibillera larri egiñen geroz, nozpait atzeman zuten bere ezkutalekua; sasi ta arantzarte zabala ta sakona zan berau. Eiztariak, biraldian ustaia eralduaz, inguratu zuten anabasa ura ta laster asi ziran bertara arrika, ojuka ta txistuka.

Basurdea, lenengoz zurrunga zakarrak eman izanarren, etzuen nai izan irten bere estalgunetik; baiña ari ta ari, alakoren baten or agertu zezakien bizkarreko zurdak txutik zituzela, purruzpada izugarriak egotziz. Aietako mutil batek jo aizkoraz sorbalda gañean eta aberea, ukaldiak suturik, itzuli zezakion berberean eta albo-ortzez zango batean zaurituz geroz, an laga zuen elurtzan, blai odoletan; eta bigarren erasoaldira ziakiola, mutil ura iretsi naian, alboratu Jose Iñasio abereari katomtzaren jauziz eta bostortzekoa saietsetik zear sarreraziz, lurrean josita zeukala eutsi zion, beste eiztariak anatu zitzaizkion arteño. Oroen eskuz bukatu zioten bizia basabereari. Ark bere azken-ostikada ta intziriak eman zituenean, gazte aiek egundañoko azkarren irten zuten beren marratik, oiuz eta txaloka, txapelak gora jaurtigiz. --Gora Jose Iñasio! Gora gure buruzagi kementsua!--, aditzen zan.

Nork daki nola ler eragin etzioten agureari, eman ziozkaten besarka kartsuez. Baiña ala ere pozarren zegoen Jose Iñasio, gudaldi artako gizaguren bera gelditu baitzan. Nior artara jarri gabe, berez-berez biurri zan eiztari taldearen gudalburu.

Mutil zaurituari tarrantada batez alkandoratik atera zioten oial zatia ta berez lotu zangoan zeukan sakaila. Gero, lotu esku-oñak abereari, iragan eren bitartetatik pago-adar sendorra luzenik luzen eta, bai mutil, bai piztia bizkarrez zezan karzkiela, abiatu/eiztari taldea errirontz. Aberea, agatik zintzilika dingili-dogoloan zekarten, jualetzar beltz eta itsusia lduri, elur zuriaren gañaldean oraño obekiago zeindutzen zitzaizkiola bere beltzura ta itxura izugarria.

Errira sarreran, or zetarren Jose Inasio guzien aurretik, ordu artan bera zan gualburu kementsuari zegokion tajuz; Ierden, ausarditsu, besoai eragiñaz, ogeiren bat urte gutxitu bailitzaizkion.

Ardandegiko maiaren gañean utzi zuten basaberea, auzokoek ekus zezaten.

Gerostik izan ziranak erritxo artan; Jan-edan oparoak egin zituzten eta bertso berriak atera ere bai, eretzaz Jose Inasio anitz gorai patzen zutela.

Arazo orien aztapean zeoro bastelatu zan agure ura; lenago gizon ixilla ta erdi-lotsakorra izan eta abar, orain berak zerebilzkian zalaparta nabarmenenak ardandegian, egunero, etxeokoak arrimen andienean zeduzkala. Etxeratzen zanean, begiak nirrir egiten zioten; inoiz bein alborakatxoak ere ba-zegiztan, ardo-atsa zeriola. Ori gauaz agitzen zitzalon. Egunaz, etzuen ark naiko asti auzokoek banan-banan basurdatearen gora-berak etengabe atzalpentzeko baizik. Bere adixkideak, matraka ura eun bider entzunez gogaiturik, iges egiten zioten. Amar aneurkin biraldian etzuen Jose Inasio 'k gizaki bakar bat basurdearekiko gertaera ura txeekei etzekianik.

Egun baten, aita ardandegian zarataz zebillen artean, bildu eixeokoak eta artu zuten erabakia ark zeukan setakeri txaldan eta alkekitsuak nolabait/atera erazotzeko. Ta biaramunean seme nagusien biak agitz benazki itzegin zioten, kamuskeri ura bertan bera ta beingoan laga zezala larderiatur. Seme aiek, eztabaida luzea ezkerro aitaren bala ar izan zutenez, sakon ta gozoro pozez beterik arkitu ziran. Etxe artara, berriren berriz, itzuli zan bizimen egokiaren atsegiña.

Orrelaz zirala, seme nausiak eskaindu zion bazkaria etxean, Burgos'en gudaletxean urteak egiñen geroz erriratu zan Txomin bere adixkide miñari. Bazkari oparoa, izan ere, Anbat ipui erabil zituzten maiean, bai etxeoko mutillek, bai arrotzak, Jose Inasio izan zan soillik aoa ideki ere etzuen, jan eta edan egiteko ezik; garbiki nabaitzen zitzakion an zerebilzkien arloengandik urrun zeukana burua. Orratio, alakora baten, naiezian edo parkabez bezela, usteze ameskaitz nastetsu batetik atzarri zala, esan zuen bere Azkoiti'ar izkeraz,

--Txomin...e?; an ere...ibillikoie..?

--Jose Inasio jauna...zer? -- erantzun zion arrotzak.

--Diotsut, Txomin, an ere... ibillikoiela! Nola ezpa, ibillikoie bai...

Seme nausiak garbi zekustanez aita nolako arira zetorren (berak dollortzat zeukan ari madarikatu batera) agitz saminduta, aserre baño aserreago zirautsan, "ori bai dala itza jatea, aita, egundaño alakorik!". Eta Jose Inasio'k, ordurako barnean sortuta gora zetorkion basurdearekiko setakeriaren indarrari eutsiteko almenik gabe, zital **hardetsi** zion,

--Nik etsieat auxe baizik; an ere..., ibillikoiela, ibillikoiela!

--Baña aita, nola Txomin'ek jakin dezake zertzuk liraken "ibillikoiela" alu oriek?

--Basotxarririk, seme, basotxarririxaaak...!!

Antonio Iturrioz Urizar
Calle José T. Cuéllar, núm. 138-12
MEXICO, D. F. (8)

Abril de 1954.

Atzalpena: Adarrekoa, patar-neurritxoa zan gure sorterrian, Fibar'en.

